

Sõltuvusravi ja seksuaalkurjategijate kompleksraviga seotud justiitsministri määruste muutmise määruse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Justiitsministri 17. juuni 2011. a määruse nr 33 „Sõltuvusravi ning karistusest tingimisi vabastamisel või vangistusest tingimisi ennetähtaegsel vabastamisel kohaldatava narkomaania ravi ettevalmistamise ning täitmise ja järelevalve kord“ (edaspidi *sõltuvusravi määrus*) ja justiitsministri 31. mai 2013. a määruse nr 22 „Seksuaalkurjategijate kompleksravi ettevalmistamise, täitmise ja järelevalve kord“ (edaspidi *seksuaalkurjategijate kompleksravi määrus*) muutmise eesmärgid on võimaldada üleminekut digitaalsele asjaajamisele ning ajakohastada määrused tulenevalt praktikast.

Eelnõuga muudetakse justiitsministri 17. juuni 2011. a määruse nr 33 „Sõltuvusravi ning karistusest tingimisi vabastamisel või vangistusest tingimisi ennetähtaegsel vabastamisel kohaldatava narkomaania ravi ettevalmistamise ning täitmise ja järelevalve kord“ redaktsiooni avaldamismärkega RT I, 22.06.2011, 7 ja justiitsministri 31. mai 2013. a määruse nr 22 „Seksuaalkurjategijate kompleksravi ettevalmistamise, täitmise ja järelevalve kord“ redaktsiooni avaldamismärkega RT I, 01.06.2013, 28.

Määruse eelnõu ja seletuskirja on koostanud Justiitsministeeriumi vanglate osakonna taasühiskonnastamise talituse nõunikud Mariel Männiste (mariel.manniste@just.ee; 514 3171), Karis Paumets (karis.paumets@just.ee; 5331 1596) ja Greete Jalast (greete.jalast@just.ee; 5884 3617). Määruse eelnõu ja seletuskirja on keeleteoimetanud Justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakonna õigusloome korralduse talituse toimetaja Mari Koik (mari.koik@just.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist. Eelnõu §-s 1 sätestatakse sõltuvusravi määruses tehtavad muudatused ning §-s 2 seksuaalkurjategijate kompleksravi määruses tehtavad muudatused.

§ 1 punktiga 1 tunnistatakse kehtetuks kehtiva määruse § 3, kuna sõltuvusravi teenuse pakkuja vahesuse tõttu puudub praktikas vajadus pidada nimekirja sõltuvusravi kohaldavate tervishoiuteenuse osutajate kohta, kellega on sõlmitud sõltuvusravi rahastamise leping.

§ 1 punktiga 2 muudetakse kehtiva määruse § 8 pealkirja, kuna sätte sisu muutub.

§ 1 punktiga 3 tunnistatakse kehtetuks kehtiva määruse § 8 lõiked 1 ja 2, kuna kohustus suhelda sõltuvusravi kohaldajaga ning leppida kokku ravile saabumise aeg lasub kriminaalhooldusalusel. Kriminaalhooldusametnik teostab sõltuvusravile allumise kohustuse täitmise üle järelevalvet. Kriminaalhooldusalusel lasub kohustus suhelda sõltuvusravi kohaldajaga ning leppida kokku ravile saabumise aeg. Kriminaalhooldusametnik ei saa leppida kokku tervishoiuteenuse osutajaga aega kriminaalhooldusaluse teadmata.

§ 1 punktiga 4 muudetakse kehtiva määruse § 8 lõike 3 sõnastust selliselt, et sõltuvusravi kohaldajal puudub edaspidi kohustus kriminaalhooldusametnikule saatekirja koopiat edastada. Seda seetõttu, et kriminaalhooldusametnik ei vaja tulemusliku kriminaalhooldustöö tegemiseks infot uuringule või eriarsti vastuvõtule saatmise kohta. Piisab, kui sõltuvusravi kohaldaja teavitab kriminaalhooldusametnikku, kui kriminaalhooldusalune läheb ambulatoorselt ravilt üle statsionaarsele või vastupidi.

§ 1 punktiga 5 muudetakse kehtiva määruse § 9 pealkirja, kuna sätte sisu muutub.

§ 1 punktiga 6 tunnistatakse kehtetuks kehtiva määruse § 9 lõige 1, kuna raviasutus saab jõustunud kohtuotsuse kohtult, mitte kriminaalhooldusametnik ei edasta seda raviasutusele. Kohtuotsuses on kirjeldatud poolte kohustused ja info, kellele otsus täitmiseks või teadmiseks edastatakse. Seega ei ole mõistlik kriminaalhooldusametnikul sama infot uuesti raviasutusele edastada.

§ 1 punktiga 7 asendatakse kehtiva määruse § 10 punkti 3 sõna „tutvustama“ sõnaga „vajadusel tutvustama“. Praktikast nähtuvalt on sõltuvusravi koht kriminaalhooldusalusele juba eelnevalt teada. Juhul, kui kriminaalhooldusalune ei ole kohast teadlik, saab kriminaalhooldusametnik vajadusel sõltuvusravi kohaldamise kohti tutvustada.

§ 1 punktiga 8 muudetakse kehtiva määruse § 10 punkti 5, jättes sättest välja nõude, et sõltuvusravile alluvale kriminaalhooldusalusele õiguste ja kohustuste selgitamise kohta tuleb võtta temalt allkiri.

Kriminaalhooldusametnikele jääb endiselt õiguste ja kohustuste selgitamise kohustus, kuid puudub vajadus selgituskohustuse täitmist kriminaalhooldusaluse allkirjaga kinnitada. Õigused ja kohustused tulenevad kohtulahendist ja allkirja andmine või mitteandmine ei too endaga kaasa lisakohustusi ega õigusi.

§ 1 punktiga 9 tunnistatakse kehtetuks kehtiva määruse § 11.

Lõige 1 tunnistatakse kehtetuks, kuna saatekiri, milles kajastub info, et kriminaalhooldusalune on suunatud uuringule või eriarsti vastuvõtule, ei anna kriminaalhooldusametnikule teavet, mida ta oma töös järelevalve tegemiseks vajab.

Lõige 2 tunnistatakse kehtetuks, kuna kriminaalhooldusametnik ei koosta hoolduskava haigusloo või tervisekaardi järgi, vaid isikust tulenevate riskide järgi ning hoolduskavas kajastatakse sõltuvusravi üldise infona, nt "allumine sõltuvusravile".

Seega ei ole nendes lõigetes sätestatud info edastamine enam ajakohane, põhjendatud ega vajalik. Sealjuures on tegemist eriliiki andmetega.

§ 1 punktiga 10 muudetakse tervikuna kehtiva määruse §-i 12, sest §-s 12 tehakse muudatused nii pealkirjas kui ka kõigis neljas lõikes.

Paragrahvi pealkiri muudetakse, kuna paragrahvi sisu muutub ning kehtiv pealkiri oleks liiga lai.

Lõiget 1 muudetakse, kuna aja sõltuvusravi kohaldajaga lepit kokku kriminaalhooldusalune, mitte kriminaalhooldusametnik. Kriminaalhooldusalune teatab kriminaalhooldusametnikule sõltuvusravi esmase vastuvõtu koha ja aja.

Lõige 2 tunnistatakse kehtetuks, kuna kordab kriminaalhooldusseaduse § 27 lõiget 1.

Lõike 3 sõnastust muudetakse üldisemaks, jättes välja täpsustuse hoolduskava koostamise aja kohta, mis varasemalt sõltus sõltuvusravi kohaldaja poolt edastatud sõltuvusraviplaanist. Kriminaalhooldusametnik koostab hoolduskava, võttes arvesse kriminaalhooldusaluse viibimist sõltuvusravil. Lõige 3 liigub lõikeks 2.

Lõige 4 muutub kehtetuks, kuna praktika on muutunud ning sätte sisu ei ole enam ajakohane. Kehtiva praktika kohaselt sõlmib sõltuvusravi kohaldamise lepingu Justiitsministeerium ravisutusega otse, ilma Sotsiaalministeeriumit kaasamata. Ravisutus esitab igakuiselt ravil olevate isikute kohta aruandeid Justiitsministeeriumi vanglate osakonnale.

§ 1 punktiga 11 muudetakse kehtiva määruse § 13 sõnastus üldisemaks, eemaldades sättest üleliigse sõna. Olukorras, kus esineb vajadus saata kriminaalhooldusalune sõltuvusravi kohaldamise kohta, leitakse võimalus selle teostamiseks. Eeltoodust tulenevalt on sõna "võimaluse" üleliigne. Vastasel juhul peavad esineme mõlemad asjaolud - vajadus ja võimalus, et antud ülesannet täita.

§ 1 punktiga 12 muudetakse kehtiva määruse § 14 teist lauset selliselt, et edaspidi pole vaja lisas 3 kehtestatud vormi täita, vaid raviaja arvestust peetakse kriminaalhooldusosakonna esitatud vormi kohaselt. Kinnipeetavate, vahistatute, arestialuste ja kriminaalhooldusaluste registrisse jääb alles antud põhi ning registris on antud andmed olemas või sisestatakse antud andmed, mistõttu puudub vajadus eraldi dokumenti täita lisas 3 väljatoodud andmetega.

§ 1 punktiga 13 muudetakse kehtiva määruse § 17 lõiget 2, jättes sättest välja nõude, mis ei ole vajalik selleks, et ametnik saaks minna rikkumise asjaolusid sõltuvusravi kohaldamise kohta välja selgitama. Ametnikul on õigus ka ilma selle lauseta minna sõltuvusravi kohaldamise kohta juhul, kui kriminaalhooldusalune ei ilmu õigel ajal sõltuvusravi kohta, ei allu sõltuvusravi kohaldaja töötaja korraldustele või rikub muid tingimusi. Arvestades praegusaja tehnoloogilisi võimalusi, ei ole tihtipeale vaja lisainfo saamiseks kohale minna, vaid kõik vajaliku saab edastada ja läbi rääkida virtuaalselt.

§ 1 punktiga 14 tunnistatakse kehtetuks kehtiva määruse § 17 lõige 3, kuna lõige kordab sama määruse §-s 21 sätestatut.

§ 1 punktiga 15 muudetakse tervikuna kehtiva määruse §-i 19.

Paragrahvi sissejuhatav lauseosa muudetakse lõikeks 1 ja seda muudetakse, kuna alati ei pruugi kriminaalhooldusametnik olla kooskõlastuseks sõltuvusravi kohaldajale kättesaadav ning sellisel juhul

ei oleks sõltuvusravi kohaldajal sättes kirjeldatud olukorras võimalik nõuda kriminaalhooldusalse ajutist lahkumist sõltuvusravi kohaldamise kohast.

Määrust täiendatakse lõikega 2 ehk teenusepakkuja teavitamiskohustuse lisamisega sättesse, kuna kriminaalhoolduse eesmärkide täitmiseks on vajalik teenusepakkuja poolne teavitus.

§ 1 punktidega 16–18 muudetakse kehtiva määruse § 21 lõiget 1, täiendatakse sätet lõigetega 1¹–1³ ning täiendatakse lõike 2 sõnastust.

Lõiget 1 muudetakse, kuna kaotatakse ära vormid, mis on kehtestatud määruse lisades 4 ja 5. Edaspidi ei nähta kriminaalhooldusametnikule ette, millises vormis ta rikkumised fikseerib, lisaks puudub kohustus hoiatust allkirjastada. Oluline on, et kriminaalhooldusametnik rikkumise fikseeriks, võtaks kriminaalhooldusaluselt rikkumise kohta allkirjastatud seletuse ning reageeriks rikkumisele. Kriminaalhooldusametnik reageerib rikkumisele hoiatusega või erakorralise ettekandega.

Lõikega 1¹ nähakse ette kohustuslik info, mis on oluline rikkumise fikseerimisel märkida. Lõikega 1² lisatakse sättesse kohustuslik loetelu infost, mis peab olema kajastatud kirjalikus hoiatuses. Selgitame, et kriminaalhooldusametniku otsuse sisuks on kriminaalhooldusametniku seisukoht rikkumise suhtes ning rikkumisele reageerimise viis – hoiatus või erakorraline ettekanne.

Lõikega 1³ nähakse kriminaalhooldusametnikule ette kohustus tutvustada kriminaalhooldusalsele eespool viidatud lõigete alusel koostatud kirjalikku hoiatust.

Lõikes 2 tehtava muudatusega lisatakse sättesse sõna „kehtivat“. Kriminaalhooldusametnik peab koostama erakorralise ettekande, kui kriminaalhooldusalusel on kaks kehtivat kirjalikku hoiatust. Kehtiva hoiatuse all peetakse silmas hoiatust, mis ei ole aegunud.

§ 1 punktiga 19 korrastatakse kehtiva määruse § 23 lõike 1 sõnastust ja asendatakse kinnipeetavate, vahistatute, arestialuste ja kriminaalhooldusalse registriga, sest kriminaalhooldusregistrit enam ei ole.

§ 1 punktiga 20 muudetakse kehtiva määruse §-i 24, kuna alati ei ole vaja sõltuvusravi lõppedes edastada ettekannet prokuratuurile või kohtule, seda tuleks teha vaid juhul, kui kohus või prokuratuur on seda soovinud.

§ 1 punktiga 21 tunnistatakse kehtetuks kehtiva määruse lisad ajendatuna määruses tehtavatest muudatustest.

§ 2 punktiga 1 muudetakse kehtiva määruse § 6 pealkirja, kuna sätte sisu muutub.

§ 2 punktiga 2 tunnistatakse kehtetuks kehtiva määruse § 6 lõiked 1 ja 2.

Lõige 1 tunnistatakse kehtetuks, kuna kompleksravi kohaldamisel edastab kohus ise kohtuotsuse või kohtumääruse vastavale seksuaalkurjategijate kompleksravi kohaldajale. Teavituselehega seonduv ei ole enam ajakohane, kuna kordab kohtulahendist tulenevat infot.

Lõige 2 tunnistatakse kehtetuks, kuna kohtulahendist tuleneb ravile mineku kohustus, aeg ja koht. Seega kordab säte kohtulahendist tulenevat. Praktikas lepib kriminaalhooldusalne ise seksuaalkurjategijate kompleksravi kohaldajaga kokku, millal kohtutakse.

§ 2 punktiga 3 tunnistatakse kehtetuks kehtiva määruse § 7, kuna praktikast tulenevalt ei vaja kriminaalhooldusametnik oma töös infot, mis tuleneb kriminaalhooldusalse raviplaanist. Seega ei ole säte enam vajalik.

§ 2 punktiga 4 asendatakse kehtiva määruse § 8 punkti 3 sõna „tutvustama“ sõnaga „vajadusel tutvustama“. Praktikast nähtuvalt on seksuaalkurjategijate kompleksravi koht kriminaalhooldusalsele juba eelnevalt teada. Juhul, kui kriminaalhooldusalne ei ole kohast teadlik, saab kriminaalhooldusametnik vajadusel sõltuvusravi kohaldamise kohti tutvustada.

§ 2 punktiga 5 muudetakse kehtiva määruse § 8 punkti 6, jättes sättest välja nõude, et kompleksravi alluvale kriminaalhooldusalusele õiguste ja kohustuste selgitamise kohta tuleb võtta temalt allkiri. Kriminaalhooldusametnikule jääb endiselt õiguste ja kohustuste selgitamise kohustus, kuid puudub vajadus selgituskohustuse täitmist kriminaalhooldusaluse allkirjaga kinnitada. Õigused ja kohustused tulenevad kohtulahendist ja allkirja andmine või mitteandmine ei too endaga kaasa lisakohustusi.

§ 2 punktiga 6 muudetakse tervikuna kehtiva määruse §-i 9, sest §-s 9 tehakse muudatused nii pealkirjas kui ka lõigetes.

Paragrahvi pealkiri muudetakse, kuna paragrahvi sisu muutub ning kehtiv pealkiri oleks liiga lai.

Lõiget 1 muudetakse, kuna aja seksuaalkurjategijate kompleksravi kohaldajaga lepib kokku kriminaalhooldusalune, mitte kriminaalhooldusametnik. Kriminaalhooldusalune teatab kriminaalhooldusametnikule sõltuvusravi esmase vastuvõtu koha ja aja.

Lõige 2 muutub kehtetuks, kuna kordab kriminaalhooldusseaduse § 27 lõiget 1.

§ 2 punktiga 7 muudetakse kehtiva määruse § 10 lõiget 2, kuna alati ei pruugi kriminaalhooldusametnik olla kooskõlastuseks sõltuvusravi kohaldajale kättesaadav ning sellisel juhul ei oleks sõltuvusravi kohaldajal sättes kirjeldatud olukorras võimalik nõuda kriminaalhooldusaluse ajutist lahkumist sõltuvusravi kohaldamise kohast.

§ 2 punktidega 8–10 muudetakse kehtiva määruse § 13 lõiget 1, täiendatakse sätet lõigetega 1¹–1³ ning täiendatakse lõike 2 sõnastust.

Lõiget 1 muudetakse, kuna kaotatakse ära vormid, mis on kehtestatud määruse lisades 4 ja 5. Edaspidi ei nähta kriminaalhooldusametnikule ette, millises vormis ta rikkumised fikseerib, lisaks puudub kohustus hoiatust allkirjastada. Oluline on, et kriminaalhooldusametnik rikkumise fikseeriks, võtaks kriminaalhooldusaluselt rikkumise kohta allkirjastatud seletuse ning reageeriks rikkumisele. Kriminaalhooldusametnik reageerib rikkumisele hoiatusega või erakorralise ettekandega.

Lõikega 1¹ nähakse ette kohustuslik info, mis on oluline rikkumise fikseerimisel märkida. Lõikega 1² lisatakse sättesse kohustuslik loetelu infost, mis peab olema kajastatud kirjalikus hoiatuses. Selgitame, et kriminaalhooldusametniku otsuse sisuks on kriminaalhooldusametniku seisukoht rikkumise suhtes ning rikkumisele reageerimise viis – hoiatus või erakorraline ettekanne.

Lõikega 1³ nähakse kriminaalhooldusametnikule ette kohustus tutvustada kriminaalhooldusalusele eespool viidatud lõigete alusel koostatud kirjalikku hoiatust.

Lõikes 2 tehtava muudatusega lisatakse sättesse sõna „kehtivat“. Kriminaalhooldusametnik peab koostama erakorralise ettekande, kui kriminaalhooldusalusel on kaks kehtivat kirjalikku hoiatust. . Kehtiva hoiatuse all peetakse silmas hoiatust, mis ei ole aegunud.

§ 2 punktiga 11 tunnistatakse kehtetuks kehtiva määruse § 13 lõige 3 tulenevalt kehtiva määruse § 13 lõikes 1 tehtavast muudatusest.

§ 2 punktiga 12 tunnistatakse kehtetuks määruse lisad 2 kuni 5 ajendatuna määruses tehtavatest muudatustest, kuna enam ei ole vaja teatud tegevusteks kasutada väljatöötatud vorme.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei puuduta Euroopa Liidu õigust.

4. Määruse mõjud

Kavandatav muudatus

Sõltuvusravi reguleeriva määruse ja seksuaalkurjategijate kompleksravi reguleeriva määruse muudatustega võimaldatakse üle minna digitaalsele asjaajamisele ning määrusi ajakohastatakse tulenevalt praktikast.

Sihtrühm

Muudatused mõjutavad nii sõltuvusravi kui ka seksuaalkurjategijate kompleksravi ettevalmistamise, täitmise ja järelevalvega tegelevaid ametnikke, teenusepakkujaid ning sõltuvusravil ja seksuaalkurjategijate kompleksravil olevad kriminaalhooldusaluseid.

Kaasnev mõju

Sõltuvusravi reguleeriva määruse ja seksuaalkurjategijate kompleksravi reguleeriva määruse muudatused ei too kaasa negatiivseid mõjusid. Muudatuste eesmärk on valdkonda ajakohastada ning võimaldada suuremat paindlikkust. Sõltuvusravi reguleerivat määrust ajakohastatakse ning kaotatakse ettenähtud vormid, mis vajavad asjaosaliste allkirju, eesmärgiga kiirendada dokumendi liikumist. Seksuaalkurjategijate kompleksravi määrust samuti ajakohastatakse tulenevalt praktikast ning osa osapoolte allkirju vajavaid vorme kaotatakse eesmärgiga lihtsustada ja kiirendada dokumendi liikumist. Määruste muudatustest tulenevalt ei edastata tulevikus eriliiki isikuandmeid olukorras, kus kriminaalhoolduse sisuliseks tööks seda vaja ei ole.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamine ei too kaasa lisakulusid ega eeldatavaid tulusid.

6. Määruse jõustumine

Määrused jõustuvad üldises korras, kuna muudatused ei too kaasa olulisi töökorralduslikke muutusi. Seega puudub vajadus kehtestada üldisest korrast lühemat või pikemat jõustumisaega.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu saadetakse kooskõlastamiseks Sotsiaalministeeriumile. Vanglad on muudatustest teadlikud.